

Bilaga 4

Fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män

Bilaga 4

Fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män

Innehållsförteckning

Fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män	3
Sammanfattning.....	7
1 Ekonomiska resurser för kvinnor och män i åldern 20–64 år.....	8
1.1 Arbetad tid och sysselsättning	8
1.1.1 Ojämn fördelning av betalt och obetalt arbete	8
1.1.2 Arbetsmarknaden är starkt könsuppdelad	9
1.1.3 Stor ökning av kvinnors sysselsättning	9
1.2 Lön och inkomst.....	10
1.2.1 Män har högre månadslön	10
1.2.2 Inkomst omfattar mer än lön	11
1.2.3 Lönesummans fördelning oförändrad	12
1.3 Socialförsäkringsersättningar	12
1.3.1 Mäns uttag av föräldrapenning ökar	12
1.3.2 Mest sjukpenning till kvinnor	13
1.3.3 Stor ökning av antalet kvinnor med sjuk- och aktivitetsersättning.....	13
1.3.4 Fler kvinnor tar ut pension före 65 års ålder.....	13
1.4 Män har minskat sin andel av arbetslöshetsstödet.....	14
1.5 Män betalar mer skatt än kvinnor	14
1.6 Individuell disponibel inkomst	15
1.6.1 En kvinna disponerar 166 000 kronor – mannen 216 000 kronor	15
1.6.2 Antal inkomstslag varierar.....	15
1.6.3 Barnfamiljer och ensamstående kvinnor får mer än de betalar i skatt.....	16
1.6.4 Lägst disponibel inkomst för ensamstående kvinnor	17
1.6.5 Ekonomisk standard högre och jämnare fördelad för sammanboende.....	17
1.6.6 Lägst ekonomisk standard för ensamstående kvinnor med barn.....	18

2	Ekonomiska resurser för kvinnor och män som är 65 år och äldre	19
2.1	Yngre pensionärer kan fortfarande ha förvärvsinkomster	19
2.2	Högst ekonomisk standard för yngre sammanboende manliga pensionärer	20
2.3	Dagens pensionärer disponerar betydligt mer än pensionärer för 10 år sedan	21
2.3.1	Pension är den viktigaste inkomstkällan för både ensamstående och sammanboende	21
2.4	Det finns flera pensionskällor	22
2.5	En bild av pensionens sammansättning	23
2.5.1	Boendestöd går mest till de äldsta kvinnorna	24

Tabellförteckning

1.1	Sysselsatta i åldern 16–64 år efter sektor och egna företagare 1970–2005.....	9
1.2	Månadslön och kvinnors andel efter sektor 2005.....	10
1.3	Månadslön och kvinnors andel efter hushållstyp 2005	10
1.4	Löneinkomst, arbetsinkomst samt förvärvsinkomst efter hushållstyp 2005	11
1.5	Antal personer med förvärvsinkomst efter hushållstyp 2005.....	12
1.6	Lön och företagarinkomst 2005 och 1995	12
1.7	Föräldrapenning 2005 och 1995	12
1.8	Sjukpenning 2005 och 1995	13
1.9	Sjuk- och aktivitetsersättning 2005 och 1995.....	13
1.10	Pension före 65 års ålder 2005 och 1995	14
1.11	Arbetsmarknadsstöd 2005 och 1995	14
1.12	Slutlig skatt 2005 och 1995	14
1.13	Sammansättning av disponibel inkomst 2005.....	15
1.14	Disponibel inkomst för berörda personer med olika inkomstslag 2005.....	16
1.15	Antal personer efter hushållstyp 2005 och 1995	16
1.16	Lön och företagarinkomst samt individuell disponibel inkomst efter hushållstyp 2005	17
1.17	Individuell disponibel inkomst efter hushållstyp 2005 och 1995.....	17
1.18	Individuell disponibel inkomst och ekonomisk standard 2005.....	18
2.1	Antal personer 65 år och äldre efter civilstånd och ålder 2005.....	19
2.2	Inkomst och ekonomisk standard efter civilstånd och ålder 2005.....	20
2.3	Disponibel inkomst uppdelad på olika inkomstslag 2005	21
2.4	Pension efter civilstånd och ålder 2005	22
2.5	Utbetald pension från olika källor 2005.....	23

Diagramförteckning

1.1	Relativ ekonomisk standard för olika hushåll 2005	18
1.2	Relativ ekonomisk standard för olika hushåll 1995	18
2.1	Inkomst från olika källor för ensamstående 2005.....	21
2.2	Inkomst från olika källor för sammanboende 2005.....	22
2.3	Pensionens olika delar för ensamstående 2005.....	23
2.4	Pensionens olika delar för sammanboende 2005.....	24

Sammanfattning

Fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män är ojämn. Kvinnor har i genomsnitt mindre ekonomiska resurser att röra sig med jämfört med män. Denna bilaga innehåller en detaljerad redogörelse för hur den fördelningen faktiskt ser ut – från obetalt arbete till löner, transfereringar och ålderspensioner. För att bättre förstå de ekonomiska villkoren för kvinnor och män i olika livssituationer hålls redogörelsen isär för personer i arbetsför ålder (20–64 år) och personer i pensionsålder (65 år och äldre). I många fall redovisas också olika stora hushåll var för sig.

I den jämställdhetspolitiska debatten brukar det framhållas att de problem som finns på jämställdhetens område är en historisk kvarleva som kommer att minska när nya generationer tar vid. Den hypotesen bör kunna observeras i ekonomiska data. Utgångspunkten för statistiken i bilagan har varit 2005 eftersom det är senast kända år i registren. Men för att kunna analysera om det skett några förändringar över tid jämförs 2005 genomgående med 1995. Har någon utjämning skett på 10 år och i så fall på vilket sätt? Kan statistiken ge en viss indikation på om utvecklingen går mot ett mer ekonomiskt jämställt samhälle? Analysen över 10 år får tolkas med viss försiktighet eftersom resultaten kan vara känsliga för val av enskilda år i jämförelsen. Exempelvis var konjunkturläget mer utsatt 1995 än 2005 och det har skett många regeländringar under perioden.

På ett övergripande plan visar resultaten att skillnaderna i ekonomiska resurser mellan kvinnor och män huvudsakligen kvarstår. Kvinnors andel av de individuella disponibla inkomsterna har till och med minskat något mellan 1995 och 2005 (79 procent till 77 procent). Att skillnaderna fortfarande består beror huvudsakligen på att den ojämn fördelningen av betalt och obetalt arbete inte kunnat brytas. Kvinnor utför i högre grad än män det obetalda arbetet.

Det har skett betydande förändringar i uttaget av ersättningar från socialförsäkringssystemet. I synnerhet gäller detta uttaget av sjukpenning. Andelen kvinnor som är sjukskrivna jämfört med män har ökat mellan 1995 och 2005. Kvinnors andel av den utbetalade sjukpenningen har också ökat kraftigt. Den totala andelen sjukskrivna är ungefär densamma 1995 och 2005

vilket tyder på längre sjukskrivning och att större belopp utbetalas per mottagare.

Det har skett en kraftig ökning av antalet personer som uppbär sjuk- och aktivitetsersättning mellan 1995 och 2005 och det är främst kvinnor som står för ökningen.

Totalt sett är det betydligt färre personer som har behov av arbetsmarknadsstöd 2005 jämfört med 1995. Andelen kvinnor som tar emot stöd är emellertid fortsatt högre än för män, men män får en större del av de totalt utbetalda beloppen.

Under perioden 1995 till 2005 har således andelen kvinnor i utanförskap på arbetsmarknaden ökat i jämförelse med männen. Det är framförallt via sjukförsäkringen och sjuk- och aktivitetsersättningen som många kvinnor lämnat arbetskraften eller inte är i full sysselsättning.

Uttaget av pension före 65 års ålder har också ökat stort, både i antal personer och belopp. Det tycks vara relativt sett fler män som söker ersättning 2005 jämfört med 1995.

Uttaget av föräldrapenning har blivit jämnare under perioden. Mäns andel av det totala antalet uttagna dagar har ökat. Även mäns andel av den totalt utbetalda föräldrapenningen har ökat.

Antal personer som är 65 år och äldre har ökat sedan 1995 med cirka 65 000 personer, varav 30 000 är kvinnor. Samtidigt har äldres reala disponibla inkomst och ekonomiska standard ökat kraftigt under perioden, med ca 35–40 procent. Skillnaderna mellan könen förefaller inte ha ändrats nämnvärt när det gäller olika inkomstkomponenter. Inte heller den relativa disponibla inkomsten har ändrats mycket sedan 1995 utan ensamstående kvinnor har fortfarande 88 procent av ensamstående mäns inkomst. Sammanboende kvinnor har 60 procent av sammanboende mäns inkomst och det är ett par procentenheter bättre än för 10 år sedan.

Om jämförelsen med 1995 lämnas och i stället blickarna vänds till situationen under 2005 så kan följande slutsatser dras.

Löneskillnaden mellan kvinnor och män är betydande. Den genomsnittliga månadslönen för kvinnor motsvarar 84 procent av männens genomsnittliga lön. Även med hänsyn tagen till olika yrkesval och sektorer kvarstår en skillnad. Den standardvägda skillnaden visar att kvinnors genomsnittliga lön motsvarar 92 procent av mäns genomsnittliga lön.

Skillnaden mellan kvinnor och män minskar om förvärvsinkomsterna¹ jämförs, genom att olika socialförsäkringsersättningar ingår i förvärvsinkomsten. Fortfarande utgör inkomst från socialförsäkringssystemen en större andel av kvinnors inkomst jämfört med mäns. Det genomsnittligt mottagna beloppet är emellertid större för män, eftersom män har högre löner.

Bland personer i åldern 20–64 år är det ensamstående kvinnor utan hemmavarande barn som har lägst individuell disponibel inkomst. Om hänsyn tas till försörjningsbördan har ensamstående kvinnor med barn lägst ekonomisk standard.

Bland personer över 65 år har sammanboende kvinnor som är 80 år eller äldre lägst individuell disponibel inkomst. De får en relativt sett bättre ekonomisk standard genom den utjämning som uppnås vid sammanslagning med makens inkomst. Lägst ekonomisk standard har ensamstående äldre kvinnor trots omfattande stöd via garantipension, änkepension och bostadsstöd.

1 Ekonomiska resurser för kvinnor och män i åldern 20–64 år

Syftet med denna bilaga är att tydliggöra skillnader i kvinnors och mäns ekonomiska situation samt redovisa hur den ekonomiska situationen beror på hushållets sammansättning. Inte minst har förekomsten av barn betydelse för såväl ensamståendes som sammanboendes ekonomiska villkor.

Den disponibla inkomst som redovisas omfattar inkomst från arbete och kapital, ersättning från socialförsäkringssystemen och arbetslöshetsförsäkringen, exklusive skatter på dessa inkomster. Skattefria transfereringar i form av barnbidrag och bostadsbidrag ingår också i inkomsten.

De ekonomiska uppgifterna avser 2005 och har hämtats från Statistiska centralbyråns (SCB) undersökning av hushållens ekonomi (HEK) och från Lönestrukturstatistiken. Kompletterande uppgifter från 1995 har beräknats där det varit möjligt för att jämföra könsfördelningen av

utbetalda belopp och nyttjandegrad av olika försäkringar. Uppgifter om antal sysselsatta och arbetade timmar redovisas från Arbetskraftsundersökningen (AKU) och avser 2006. Resultaten från de två undersökningarna skiljer sig något åt, men det påverkar inte mönstret och slutsatserna i denna bilaga.

Lön och företagarinkomst är den största inkomstkällan för både kvinnor och män. Den är också grunden för ersättning från socialförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och framtida pensioner. Löneskillnader på arbetsmarknaden återspeglas därför även i dessa system. Oavlönat arbete ger ingen inkomst eller pensionsrätt, men bidrar till hushållets välfärd. Det nya pensionssystemet ger pensionsrätt för barnår, studier och pliktjänst. Statlig ålderspensionsavgift betalas vid ersättningar från socialförsäkringen och gör dessa pensionsgrundande.

Kvinnors och mäns löner redovisas för hela arbetsmarknaden och i olika sektorer. Förvärvsinkomsten omfattar förutom lön även företagarinkomst och ersättning från social- eller arbetslöshetsförsäkring. Genom att visa tre olika inkomstbegrepp framkommer det tydligt att skillnader i inkomst mellan kvinnor och män beror på vilken definition som används på inkomstsammansättningen.

Socialförsäkringarnas betydelse för kvinnors och mäns inkomst beskrivs, liksom stöd vid arbetslöshet. Uppgifter om skatter redovisas kortfattat innan disponibel inkomst sammanfattar hela inkomststrukturen.

Sammanboende och ensamstående hushåll redovisas separat. Dessutom sker en indelning av hushållen efter det yngsta barnet i hushållet. Kvinnor och män med barn i åldern 0–6 år särskiljs från de hushåll där det yngsta barnet är 7–17 år. Personer utan hemmavarande barn delas in i åldersklasserna 20–44 år respektive 45–64 år. Sammanlagt är det åtta typer av hushåll som analyseras.

1.1 Arbetad tid och sysselsättning

1.1.1 Ojämn fördelning av betalt och obetalt arbete

Förvärvsarbete redovisas i statistiken som avlönat arbete. Enligt Arbetskraftsundersökningen 2006 utfördes 133 miljoner timmar förvärvsarbete per vecka på marknaden av kvinnor och män i

¹ Lön, företagarinkomst, ersättning från socialförsäkring och arbetsmarknadsstöd, pension m.m. Se tabell 1.4.

åldern 16–64 år. Av dessa timmar svarade kvinnor för 42 procent och män för 58 procent. Av de sysselsatta arbetar 64 procent av kvinnorna och 89 procent av männen heltid². I alla redovisade grupper arbetar kvinnor deltid i betydligt större omfattning än män.

Det obetalda arbetets fördelning på olika aktiviteter framgår av tidsanvändningsundersökningar. Enligt den senast genomförda, 2000/01, uppgick tiden för hemarbete till 126 miljoner timmar per vecka, vilket då var av samma omfattning som det betalda arbetet. Fördelningen mellan kvinnor och män var emellertid den omvända jämfört med betalt arbete – kvinnor utförde 58 procent och män 42 procent av det obetalda arbetet.

1.1.2 Arbetsmarknaden är starkt könsuppdelad

År 2006 var 2 miljoner kvinnor och 2,2 miljoner män sysselsatta. Det motsvarar 76 procent av kvinnorna och 82 procent av männen i befolkningen i åldern 20–64 år. Det är fler sysselsatta än 1996, då 74 procent av kvinnorna och 77 procent av männen var sysselsatta. Arbetslösheten 2006 var 4 procent bland både kvinnor och män. 1996 var arbetslösheten 6 procent bland kvinnor och 7 procent bland män.

Kvinnors arbetskraftsdeltagande är bland de högsta i världen. En mängd av de tjänster som i Sverige utförs som betalt marknadsarbete utförs i länder utanför Norden som obetalt arbete, och då företrädesvis av kvinnor.

Arbetsmarknaden är starkt könsuppdelad och fördelningen av kvinnor och män på sektorer, näringsgrenar och yrken är ojämn. Hälften av kvinnorna arbetar i privat och hälften i offentlig sektor, medan män till 80 procent arbetar inom den privata sektorn och till 20 procent inom den offentliga sektorn.

Med utgångspunkt från sektorerna blir bilden ännu tydligare. I kommun- och landstingssektorn utgör kvinnor en stor majoritet om 80 procent av de anställda. Den statliga sektorn är att beteckna som könsmissigt jämnt fördelad medan den privata sektorn har en övervikt av män.

Förutom en horisontell skiktning på kvinnor och män inom olika sektorer och yrken, finns en vertikal skiktning av kvinnor och män inom

respektive sektor, där män i större utsträckning än kvinnor finns på högre befattningar, vilket även återspeglas i lönestatistiken.

1.1.3 Stor ökning av kvinnors sysselsättning

Lön vid förvärvsarbete är det viktigaste inkomstslaget för den förvärvsaktiva delen av dagens befolkning och har även varit det för flertalet av dagens pensionärer då lönen utgör grunden för deras pensioner. Men skillnaden i vilken utsträckning kvinnor och män förvärvsarbetat har varierat under de senaste decennierna, vilket illustreras i tabell 1.1.

Tabell 1.1 Sysselsatta i åldern 16–64 år efter sektor och egna företagare 1970–2005

Antal personer (1 000-tal)

	1970	1980	1990	2000	2005
Privat					
Kvinnor	799	809	874	909	938
Män	1 577	1 541	1 545	1 498	1 542
Stat					
Kvinnor	125	169	171	92	116
Män	231	268	224	127	121
Kommun och landsting					
Kvinnor	452	824	995	875	862
Män	166	248	263	227	228
Egna företagare					
Kvinnor	110	88	112	114	107
Män	271	215	300	314	311
Samtliga					
Kvinnor	1 486	1 890	2 152	1 990	2 023
Män	2 245	2 272	2 332	2 166	2 202

Källa: AKU, SCB

Antalet män som varit sysselsatta har legat på i stort sett samma nivå sedan 1970 men för kvinnor är bilden annorlunda. Mellan åren 1970 och 2005 ökade antalet sysselsatta kvinnor med drygt 35 procent. Den största ökningen skedde under 1970-talet och inom kommuner och landsting. Kvinnor som idag tillhör de äldsta pensionärerna var i förvärvsaktiv ålder, men förvärvsarbetade nödvändigtvis inte, när expansionen på arbetsmarknaden skedde. De som idag tillhör de yngre pensionärerna har förvärvsarbetat under huvuddelen av sin förvärvsaktiva ålder. Det medför ett allt längre yrkesverksamt liv för kvinnor, vilket i sin tur påverkar deras ekonomiska situation i senare skeden av livet.

² 35 timmar eller mer.

Men förvärvsfrekvensen säger inte allt. Många kvinnor som idag är pensionärer har i stor utsträckning arbetat deltid. Det har fått konsekvenser i form av mindre intjänad lön vilket också påverkar de ekonomiska villkoren när de uppnår pensionsåldern.

1.2 Lön och inkomst

1.2.1 Män har högre månadslön

Månadslönen för kvinnor var 2005 i genomsnitt 22 100 kronor och för män 26 400 kronor. Kvinnors månadslön var således 84 procent av mäns månadslön. Detta efter att lön för deltidanställda och timavlönade har räknats om till heltidslön. Månadslönen har i genomsnitt ökat med 600 kronor för både kvinnor och män från 2004. Det medför en något större procentuell ökning för kvinnor.

Tabell 1.2 Månadslön och kvinnors andel efter sektor 2005

Medelvärde (kronor) och kvinnors andel av mäns månadslön, procent

Sektor	Månadslön		Kvinnors andel	
	Kvinnor	Män	Ej stv	Stv
Offentlig sektor	21 600	25 900	83	96
Kommun	20 600	22 500	92	99
Landsting	23 700	33 200	71	93
Stat	23 900	27 900	86	92
Privat sektor	22 600	26 500	85	91
Arbetare	18 700	21 200	88	94
Tjänstemän	25 000	32 300	77	89
Alla sektorer	22 100	26 400	84	92

Anm. Månadslönen är standardvägd (stv) med antagande att kvinnor och män fördelar sig lika på ålder, utbildning, arbetstid och sektor inom varje yrkesgrupp.
Källa: Lönestrukturstatistik, Medlingsinstitutet

Löneskillnader mellan kvinnor och män kan till viss del förklaras med skillnader i yrke, sektor, befattning, arbetslivserfarenhet och ålder. Det finns emellertid löneskillnader mellan kvinnor och män som är svåra att mäta statistiskt och som inte går att förklara på detta sätt utan kan antas bero på kön, s.k. osakliga löneskillnader.

I tabell 1.2 redovisas kvinnors lön i relation till mäns lön i två olika serier. I den standardvägda månadslönen har faktorer som ålder, utbildningsnivå, arbetstid och sektor inom yrkesgrupper vägts bort. Även när det bortses från skillnader som förklaras av dessa faktorer kvarstår löneskillnader mellan kvinnor och män.

Storleken på löneskillnaden varierar mellan sektorerna. Kvinnors andel av mäns månadslön har ökat inom kommunal och statlig sektor sedan 1995 medan andelen inom övriga sektorer i stort sett är oförändrad.

Löneskillnaden är minst i den kommunala sektorn, där kvinnor utgör en majoritet. Detta gäller oavsett om lönen är standardvägd eller inte. Den standardvägda löneskillnaden är störst i den privata sektorn. I genomsnitt över hela arbetsmarknaden är kvinnors månadslön 92 procent av mäns månadslön när hänsyn har tagits till skillnad i yrkesval och sektor. Denna lönekvote har i stort sett legat på samma nivå sedan mätningarna började i mitten av 1990-talet.

I stället för att utgå från sektor på arbetsmarknaden för att studera löneskillnader kan indelningen göras efter hushållens sammansättning. Den genomsnittliga månadslönen är lägre för ensamstående än för sammanboende. Lönekvoten mellan kvinnor och män är högre för ensamstående, dvs. det är mindre skillnad mellan könen, vilket framgår av tabell 1.3. Kvinnors andel av mäns månadslön är 93 procent för ensamstående att jämföra med 79 procent för sammanboende.

Tabell 1.3 Månadslön och kvinnors andel efter hushållstyp 2005

Medelvärde (kronor) och kvinnors andel av mäns månadslön, procent

	Månadslön		Kvinnors andel
	Kvinnor	Män	
Ensamstående	21 800	23 400	93
med barn 0-6 år	21 200
med barn 7-17 år	22 200	25 400	87
20-44 år	20 700	22 500	92
45-64 år	22 900	25 100	91
Sammanboende	22 600	28 600	79
med barn 0-6 år	22 600	28 600	79
med barn 7-17 år	22 700	29 100	78
20-44 år	21 500	24 700	87
45-64 år	22 800	29 500	77
Samtliga	22 100	26 400	84

Anm. Månadslön är omräknad till heltidslön. Lönen är inte standardvägd.
Källa: HEK, SCB och Medlingsinstitutet, Finansdepartementets beräkningar

Tabell 1.4 Löneinkomst, arbetsinkomst samt förvärvsinkomst efter hushållstyp 2005

Medelvärde (kronor per år) och kvinnors andel av mäns inkomst, procent

	Löneinkomst		Andel %	Arbetsinkomst		Andel %	Förvärvsinkomst		Andel %
	Kvinnor	Män		Kvinnor	Män		Kvinnor	Män	
Ensamstående	155 200	190 700	81	163 100	195 100	84	197 700	222 500	89
med barn 0-6 år	108 000	139 400	156 200
med barn 7-17 år	191 000	269 500	71	201 800	273 300	74	228 900	302 300	76
20-44 år	136 400	187 400	73	141 800	191 500	74	155 300	204 400	76
45-64 år	169 900	187 800	90	175 500	192 600	91	242 700	247 600	98
Sammanboende	176 700	295 400	60	192 400	300 500	64	215 600	323 700	67
med barn 0-6 år	135 800	301 100	45	176 300	315 300	56	189 500	320 900	59
med barn 7-17 år	211 600	322 500	66	219 400	325 000	68	235 900	338 200	70
20-44 år	181 100	251 600	72	185 000	253 200	73	194 500	257 200	76
45-64 år	180 700	286 400	63	188 300	287 400	66	227 000	338 200	67
Samtliga	169 000	253 500	67	181 900	258 300	70	209 200	283 200	74

Anm. Löneinkomst är summan av lön, bilförmån och företagarinkomst. Arbetsinkomst är summan av löneinkomst, sjukpenning, föräldrapenning och dagpenning vid utbildning eller tjänstgöring inom totalförsvaret. Förvärvsinkomst är summan av arbetsinkomst, ersättning vid arbetslöshet, utbetald pension, studiestöd och värdbidrag. Ägare av fåmansbolag räknas som anställd.

Genomsnitt för alla med förvärvsinkomst.

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

1.2.2 Inkomst omfattar mer än lön

Inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män minskar när förvärvsinkomsterna jämförs.

Den genomsnittliga förvärvsinkomsten för ensamstående kvinnor uppgår till 197 700 kronor och för sammanboende kvinnor till 215 600 kronor. Män har högre förvärvsinkomst och i genomsnitt är förvärvsinkomsten för ensamstående män 222 500 kronor och för sammanboende män 323 700 kronor.

För de allra flesta utgör lönen den största delen av förvärvsinkomsten. Men den sammanlagda inkomstnivån beror också på heltids-, deltid- och övertidsarbete samt på frånvaro från arbetsmarknaden på grund av sjukdom, föräldraledighet och arbetslöshet.

Tabell 1.4 visar kvinnors och mäns löne-, arbets- och förvärvsinkomst. Av anmärkningen till tabellen framgår vad som ingår i de tre olika inkomstbegreppen. Genomsnittet har beräknats för dem som har förvärvsinkomst för att synliggöra hur inkomstnivå och inkomstkvot mellan kvinnor och män ändras när flera inkomstslag ingår i inkomstbegreppet.

Förvärvsinkomst är ett taxeringsmässigt inkomstbegrepp som efter vissa avdrag utgör underlag för kommunal och statlig inkomstbeskattning. Inkomst av kapital ingår inte utan redovisas och beskattas separat.

Den relativa skillnaden mellan kvinnors och mäns inkomster minskar när inkomstnivån ökar som en följd av att fler inkomstslag läggs till.

Kvinnors ekonomiska ställning stärks således då jämförelsen avser förvärvsinkomst i stället för löneinkomst. Detta förhållande gäller i alla typer av hushåll, vilket innebär att olika transfereringar har en utjämnande effekt på kvinnors ekonomiska ställning relativt män.

Trots att transfereringarna stärker kvinnors inkomst, kvarstår stora inkomstskillnader. Ensamstående kvinnor i åldern 45–64 år har högre genomsnittlig förvärvsinkomst än sammanboende kvinnor i motsvarande ålder. En orsak är att sammanboende kvinnor arbetar deltid i större utsträckning än ensamstående kvinnor. Sammanboende män har genomgående högre förvärvsinkomst än ensamstående män. Inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män är störst bland småbarnsföräldrar.

I förvärvsinkomsten ingår även företagarinkomst. Denna är ofta svår att mäta på ett sätt som är jämförbart med inkomst för anställda. Företagarinkomsten är i genomsnitt högre för män än för kvinnor och dubbelt så många män som kvinnor har denna typ av inkomst.

De genomsnittliga inkomsterna i tabell 1.4 har beräknats för cirka 5 miljoner personer med förvärvsinkomst. Av dessa är 49 procent kvinnor och 51 procent män. Fördelningen på olika hushåll framgår av tabell 1.5.

Tabell 1.5 Antal personer med förvärvsinkomst efter hushållstyp 2005

Antal (1000-tal) och könsfördelning, procent

	Antal		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Ensamstående	889	1 011	47	53
med barn 0-6 år	55	8	87	13
med barn 7-17 år	145	39	79	21
20-44 år	380	634	37	63
45-64 år	309	331	48	52
Sammanboende	1 580	1 516	51	49
med barn 0-6 år	407	413	50	50
med barn 7-17 år	387	387	50	50
20-44 år	192	184	51	49
45-64 år	593	532	53	47
Samtliga	2 469	2 527	49	51

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

1.2.3 Lönesummans fördelning oförändrad

År 2005 uppgick antalet personer med lön eller företagarkomst till 4,5 miljoner, varav 48 procent var kvinnor och 52 procent män. Kvinnors och mäns fördelning var densamma som 1995.

Under 2005 var summan av alla utbetalda löner 1 057 miljarder kronor, varav 39 procent gick till kvinnor och 61 procent till män. Jämfört med 1995 är fördelningen mellan kvinnor och män oförändrad. Realt har lönesumman ökat från 710 miljarder kronor, dvs. med nästan 50 procent. Den sneda fördelningen mellan kvinnor och män beror främst på mäns högre lön och företagarkomst och kvinnors omfattande deltidsarbete.

Av samtliga kvinnor 20–64 år har 85 procent lön eller företagarkomst jämfört med 89 procent för män. Dessa andelar har ökat något från 1995.

Tabell 1.6 Lön och företagarkomst 2005 och 1995

Utbetalt, miljarder kronor, antal (miljoner) och fördelning, %

	1995		2005	
	Kv.	M	Kv.	M
Lön, mdkr	260	450	417	640
Könsfördelning, %	39	61	39	61
Antal personer (miljoner)	2,08	2,22	2,17	2,33
Könsfördelning, %	48	52	48	52
Andel m lön, %	84	87	85	89

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

I genomsnitt var kvinnors lön och företagarkomst 70 procent av mäns, 191 800 kronor för kvinnor jämfört med 274 700 kronor för män.

1.3 Socialförsäkringsersättningar

Löneskillnader följer med in i socialförsäkringsystemen då ersättningen baseras på aktuell inkomst genom sjukpenninggrundande inkomst (SGI) eller pensionsgrundande inkomst (PGI). Dessutom finns skillnader i grad av nyttjande mellan kvinnor och män. Detta är särskilt tydligt när det gäller föräldraförsäkringen. Det är därför viktigt att i analysen särskilja vilka skillnader som uppkommer när man studerar ersättningsnivåer respektive nyttjandegrad i de offentliga systemen.

Det är också viktigt att betona att antal och andel personer som återges i de olika förmånslagen avser alla de personer som erhållit ersättning vid något tillfälle under året.

1.3.1 Mäns uttag av föräldrapenning ökar

Under 2005 utbetalades 22 miljarder kronor i föräldrapenning, varav 74 procent till kvinnor och 26 procent till män. Fördelningen av det utbetalda beloppet har sedan 1995 blivit jämnare mellan kvinnor och män.

Fördelningen mellan kvinnor och män bland antal mottagare av föräldrapenning har blivit jämnare och 2005 var 57 procent kvinnor och 43 procent män. Av samtliga kvinnor fick 21 procent föräldrapenning någon gång under året jämfört med 16 procent av män. Andelen kvinnor har minskat sedan 1995.

Tabell 1.7 Föräldrapenning 2005 och 1995

Utbetalt, miljarder kronor, antal (1000-tal) och fördelning, %

	1995		2005	
	Kv.	M	Kv.	M
Utbetalt, mdkr	15	3	16	6
Könsfördelning, %	82	18	74	26
Antal personer (1000-tal)	605	380	541	413
Könsfördelning, %	61	39	57	43
Andel m föräldrap., %	25	15	21	16

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

I genomsnitt per mottagare utbetalas 29 300 kronor till kvinnor och 13 600 kronor till män. Både föräldrapenning vid barns födelse och

tillfällig föräldrapenning ingår. Det högre beloppet till kvinnor är en följd av fler uttagna ersättningsdagar under året. Jämfört med 1995 har belopp per mottagare ökat något mer för män till följd av att andelen manliga mottagare och mäns uttagna dagar har ökat och att män, när de tar ut föräldraledighet, får större ersättning eftersom de har högre lön.

1.3.2 Mest sjukpenning till kvinnor

Under 2005 utbetalades 31 miljarder kronor i sjukpenning, varav 59 procent till kvinnor och 41 procent till män. Jämfört med 1995 har kvinnors andel ökat från 49 procent och mäns andel minskat från 51 procent. Även det utbetalda beloppet har ökat väsentligt, speciellt för kvinnor.

År 2005 uppgick antalet mottagare av sjukpenning till 697 000, varav 63 procent var kvinnor och 37 procent män. Könsfördelningen av antalet sjukpenningmottagare har således blivit mer ojämn med tiden. Antalet kvinnor som har sjukpenning har ökat medan antalet män har minskat under den jämförda perioden.

Skillnaden i könsfördelningen mellan utbetalt belopp och antal mottagare beror på att män har en högre sjukpenninggrundande inkomst än kvinnor och att kvinnor i genomsnitt har längre sjukskrivningsperioder.

Andelen av alla personer som fick sjukpenning är i stort sett oförändrad mellan åren, vilket tyder på att de som fick sjukpenning fick det under en längre tid och med större belopp.

Tabell 1.8 Sjukpenning 2005 och 1995

Utbetalt, miljarder kronor, antal (1000-tal) och fördelning, %

	1995		2005	
	Kv.	M	Kv.	M
Utbetalt, mdkr	10	10	18	13
Könsfördelning, %	49	51	59	41
Antal personer (1000-tal)	409	289	436	261
Könsfördelning, %	59	41	63	37
Andel m sjukpenning, %	17	11	17	10

Anm. Sjuklön för de första 14 sjukskrivningsdagarna ingår inte.
Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

År 2005 är det utbetalda beloppet i genomsnitt 42 300 kronor till kvinnor jämfört med 48 900 kronor till män.

1.3.3 Stor ökning av antalet kvinnor med sjuk- och aktivitetsersättning

Långa sjukskrivningar kan leda till att en person erhåller sjuk- och aktivitetsersättning, vilket oftast är en mer varaktig form av ersättning vid långvarig/bestående ohälsa. En del personer drabbas redan i unga år av invaliditet/arbetsoförmåga. För andra uppkommer detta till följd av sjukdom, arbetsskada eller olycka, vilken sätter ned arbetsförmågan helt eller delvis.

Tabell 1.9 Sjuk- och aktivitetsersättning 2005 och 1995

Utbetalt, miljarder kronor, antal (1000-tal) och fördelning, %

	1995		2005	
	Kv.	M	Kv.	M
Utbetalt, mdkr	20	22	30	21
Könsfördelning, %	48	52	58	42
Antal personer (1000-tal)	209	171	325	208
Könsfördelning, %	55	45	62	38
Andel m ersättning, %	8	7	13	8

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Under 2005 utbetalades 51 miljarder kronor i sjuk- och aktivitetsersättning, varav 58 procent till kvinnor och 42 procent till män. Kvinnor står för en stor ökning i både antal personer och antal kronor från 1995 – vilket innebär att kvinnor idag står för en större andel av de utbetalda beloppen än män.

Antalet mottagare uppgick till 533 000, varav 62 procent var kvinnor och 38 procent var män. Även könsfördelningen har blivit mer ojämn sedan 1995. Antal personer med ersättning har ökat med 115 000 kvinnor och 30 000 män mellan 1995 och 2005. Detta år har 13 procent av kvinnorna och 8 procent av männen någon form av sjuk- och aktivitetsersättning. Denna ersättning kan även fås partiellt för en del av arbetstiden, som komplement till lön eller annan socialförsäkring.

Det genomsnittliga beloppet per mottagare var 91 700 kronor för kvinnor och 106 500 kronor för män.

1.3.4 Fler kvinnor tar ut pension före 65 års ålder

Det finns ingen formell pensionsålder sedan det nya pensionssystemet infördes 2003. Garantipension kan tas ut tidigast från 65 års ålder, men det är möjligt att ta ut inkomstrelaterad ålders-

pension vid 61 års ålder. Denna kan tas ut som hel pension eller som andel av hel pension.

Det är inte ovanligt att pension betalas som komplement till löneinkomst eller till annan transferering. Förutom förtida uttag av inkomstrelaterad pension kan det till betydande del vara tjänstepension, änkepension eller omställningspension som kompletterar uttag av privata pensionslösningar.

Tabell 1.10 Pension före 65 års ålder 2005 och 1995

Utbetalt, miljarder kronor, antal (1000-tal) och fördelning, %

	1995		2005	
	Kv.	M	Kv.	M
Utbetalt, mdkr	10	12	18	24
Könsfördelning, %	46	54	43	57
Antal personer (1000-tal)	164	164	337	283
Könsfördelning, %	50	50	54	46
Andel m ersättning, %	7	6	13	11

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Under 2005 utbetalades 43 miljarder kronor i pension till personer yngre än 65 år, varav 43 procent till kvinnor och 57 procent till män. Det utbetalda beloppet har nästan fördubblats sedan 1995. Trots att det är fler kvinnor än män som uppbär pension före 65 års ålder, har män ökat sin andel av det utbetalda beloppet.

Det mottagna beloppet är i genomsnitt 85 800 kronor för män och 54 700 kronor för kvinnor. Fortfarande betalas ett större belopp per mottagare till män. Jämfört med 1995 är för kvinnor det genomsnittliga beloppet per mottagare lägre till följd av att fler har pension som komplement till annan inkomst i stället för enbart inkomst från pension.

1.4 Män har minskat sin andel av arbetslöshetsstödet

Stöd vid arbetslöshet omfattar ersättning vid arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning. Ersättningen är inkomstrelaterad för den som är ansluten till en arbetslöshetskassa. Det utbetalda beloppets storlek beror på den försäkrades lönenivå, om arbetslösheten är på heltid eller deltid och för hur lång tid ersättning har betalats. För dem som inte är försäkrade betalas ersättning på grundnivå.

Tabell 1.11 Arbetsmarknadsstöd 2005 och 1995

Utbetalt, miljarder kronor, antal (1000-tal) och fördelning, %

	1995		2005	
	Kv.	M	Kv.	M
Utbetalt, mdkr	25	32	19	21
Könsfördelning, %	44	56	47	53
Antal personer (1000-tal)	523	487	357	322
Könsfördelning, %	52	48	53	47
Andel m ersättning, %	21	19	14	12

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Under 2005 utbetalades 40 miljarder kronor i arbetsmarknadsstöd, varav 47 procent till kvinnor och 53 procent till män. Jämfört med 1995 har kvinnors andel ökat och mäns andel av arbetsmarknadsstödet minskat och det utbetalda beloppet har minskat väsentligt.

År 2005 var antalet mottagare 679 000, varav 53 procent kvinnor och 47 procent män. Antalet personer som får arbetsmarknadsstöd har minskat påfallande från 1995 och könsfördelningen är i stort sett oförändrad. Andelen personer som fått stöd har minskat markant från 21 procent till 14 procent för kvinnor och från 19 procent till 12 procent för män.

Till kvinnor betalades i genomsnitt 53 200 kronor under året och till män 66 500 kronor. Kvinnors andel av det utbetalda arbetsmarknadsstödet har ökat från 1995.

1.5 Män betalar mer skatt än kvinnor

De flesta inkomster och transfereringar som hittills behandlats är skattepliktiga till kommunal och statlig inkomstskatt. Fastigheter, tillgång i form av kapital samt förmögenhet är på olika sätt föremål för statlig beskattning.

Indirekt beskattning i form av moms och punktskatter samt arbetsgivaravgifter har inte tagits med i denna redovisning.

Tabell 1.12 Slutlig skatt 2005 och 1995

Inbetalt, miljarder kronor, antal (miljoner) och fördelning, %

	1995		2005	
	Kv.	M	Kv.	M
Inbetalt, mdkr	118	190	168	273
Könsfördelning, %	38	62	38	62
Antal personer (miljoner)	2,40	2,47	2,46	2,52
Könsfördelning, %	49	51	49	51
Andel betalare, %	96	97	96	97

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Under 2005 inbetalades 441 miljarder kronor i skatt, varav 38 procent av kvinnor och 62 procent av män. Jämfört med 1995 är fördelningen mellan kvinnor och män densamma. Den inbetalda skatten har även den ökat kraftigt under perioden som en följd av högre löner och ökade transfereringar.

Antalet skattebetalare var 5 miljoner, varav 49 procent är kvinnor och 51 procent män. Andelarna är oförändrade jämfört med 1995. Andelen av alla personer är i stort sett oförändrat cirka 97 procent.

År 2005 betalade en kvinna i genomsnitt 68 300 kronor och en man 108 400 kronor i sammanlagd slutlig skatt. Det är väsentligt mer i fasta priser för både kvinnor och män jämfört med 1995. Män har i genomsnitt högre beskattningsbar inkomst än kvinnor och betalar därför mer kommunal skatt. Fler män än kvinnor betalar även statlig inkomstskatt och då med ett högre genomsnittligt belopp.

1.6 Individuell disponibel inkomst

En persons inkomst utgörs huvudsakligen av lön eller företagarkomst och ersättning från social- eller arbetslöshetsförsäkring. Lån och bidrag för studier samt avkastning av kapital kan utgöra en viktig kompletterande inkomstkälla.

Familjestöd till hushåll, som barn-, bostads- eller socialbidrag, är skattefria transfereringar vilka har betydelse för många. I följande redovisning av individuell disponibel inkomst fördelas dessa stöd lika mellan kvinnor och män som är sammanboende.

1.6.1 En kvinna disponerar 166 000 kronor – mannen 216 000 kronor

Sammansättningen av inkomsten för samtliga kvinnor och män i åldern 20–64 år redovisas i tabell 1.13 uppdelat på inkomstslag. Den individuella disponibla inkomsten är summan av de redovisade medelvärdena.

Lön, företagarkomst, inkomst av kapital samt skatt är väsentligt högre för män än för kvinnor och kvinnor har endast 64 procent av männens genomsnittliga inkomst. Skattepliktiga ersättningar, skattefria individuella bidrag och familjestöd är högre för kvinnor. En orsak är att fler kvinnor än män är ensamstående med

försörjningsansvar för barn. Den avslutande kolumnen visar kvinnors andel av mäns inkomst för det ackumulerade inkomstbegreppet och hur ersättningar och skatter successivt utjämnar mellan könen.

Tabell 1.13 Sammansättning av disponibel inkomst 2005

Medelvärde, kronor per år och kvinnors andel, procent

Inkomstslag	Medelvärde		Kvinnors andel	
	Kvinnor	Män	%	Ack.
+Lön, företagarkomst, kapital	175 600	275 800	64	64
+Skattepliktig ersättning	40 900	33 300	123	70
-Skatt	65 300	102 100	64	73
+Skattefritt individuellt bidrag	4 500	2 700	167	74
+Familjestöd	10 500	6 300	167	77
=Disponibel inkomst	166 100	216 000	77	77

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Vid en jämförelse med 1995 kan konstateras att den reala inkomstnivån har ökat väsentligt men att relationen mellan kvinnors och mäns medelvärden endast förändrats marginellt. Lönesumman låg tidigare på 65 procent, de skattepliktiga ersättningarna på 107 procent och disponibel inkomst på 79 procent att jämföra med 77 procent för 2005.

1.6.2 Antal inkomstslag varierar

Medelvärdet för den disponibla inkomstens beståndsdelar kan även beräknas för de kvinnor och män som mottagit inkomst av ett visst slag. Beräknade genomsnitt är då inte ett genomsnitt för hela befolkningen i åldern 20–64 år. Detta medför att medelvärden inte kan adderas till disponibel inkomst.

För att visa hur vanligt ett inkomstslag är redovisas i tabell 1.14 uppgift om hur stor andel av alla kvinnor respektive män som mottagit inkomstslaget. Därpå följer medelvärdet av inkomsten för de personer som har detta inkomstslag och kvinnors andel av mäns inkomst.

Lite drygt 80 procent av alla kvinnor och män har löneinkomst men under ett år är medelinkomsten för kvinnor som andel av männens inkomst 70 procent. Dubbelt så många män som kvinnor har inkomst av företagande.

Kvinnor har skattepliktiga transfereringar i större omfattning än män. Totalt har 56 procent av kvinnorna tagit emot någon form av

skattepliktig ersättning under 2005, medan motsvarande andel för män är 45 procent.

Skillnaden är mindre när det gäller familjestödet, där 45 procent av kvinnorna och 43 procent av männen har någon form av familjestöd.

Kvinnor är oftare ensamstående föräldrar och tar ett större ansvar för omsorg om barn vilket kommer till ekonomiskt uttryck i de ersättningsformer som är förknippade med föräldraskap, såsom föräldrapenning, bostadsbidrag, barnbidrag och mottaget underhåll. För sammanboende fördelas barnbidraget lika i denna sammanställning. Män betalar mer än kvinnor i underhållsstöd.

Tabell 1.14 Disponibel inkomst för berörda personer med olika inkomstslag 2005

Medelvärde, kronor per år och fördelning, procent

	Andel med inkomst		Medelinkomst för de med inkomstslag		Kv. %
	Kv.	Män	Kv.	M	
+Lön	82	84	192 200	275 300	70
+Företagarink.	10	19	44 000	70 700	62
=Lön, företagarink	85	89	191 800	274 700	70
+Sjukpenning	27	17	69 500	80 200	87
+Föräldrapenning	21	16	29 300	13 600	215
+Arbetsmark. stöd	14	12	53 200	66 500	80
+Pension	13	11	54 700	85 800	64
+Övr. skatteplikt.	5	3	21 700	8 900	244
=Skattepliktig ersättning	56	45	73 300	74 100	99
=Ink. före skatt	96	97	211 200	287 000	74
- Statlig o kommunal ink. skatt	94	95	62 800	95 200	66
=Ink. efter skatt	96	97	149 800	193 800	77
+Ränta, utdelning	58	60	6 000	15 800	38
+Kapitalvinst	17	22	52 800	94 500	56
- Skatt kapital	85	87	300	4 500	7
- Annan skatt	95	96	3 700	4 800	77
=Ink. före stöd	98	98	157 300	214 100	73
+Barnbidrag	37	31	12 600	11 100	114
+Bostadsstöd	10	5	20 700	17 600	118
+Ekonom. bistånd	4	5	35 500	31 600	112
+Underhållsstöd, mottaget	11	2	19 500	16 100	121
- Underhåll givet	2	8	13 100	16 900	78
=Sum familjestöd	45	43	22 700	11 500	197
+Studiestöd. Lån + bidrag	11	6	42 300	42 200	100
- Studielån. Åter	22	15	9 100	10 300	88
=Summa disponibel inkomst	100	100	166 100	216 000	77

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Till viss del kan även bidrag i form av bostadsstöd och ekonomiskt bistånd härledas till detta. I dessa ersättningsformer får kvinnor högre genomsnittliga belopp än män och utgör en större andel av dem som får del av detta inkomstslag.

Fler kvinnor än män studerar. Studiestöd i form av lån och bidrag vid högskolestudier går därför i större utsträckning till kvinnor än till män.

Män har högre förvärvsinkomst och större överskott av kapital än kvinnor. Därför betalar män mer skatt på inkomst, kapital och andra tillgångar än kvinnor. Detta gäller både de inbetalda beloppen och de medelvärden som beräknats för alla som betalar skatt. Således sker en omfördelning från män till kvinnor via skattesystemet.

1.6.3 Barnfamiljer och ensamstående kvinnor får mer än de betalar i skatt

I analysen har hittills medelvärden för samtliga personer eller för de som har inkomstslaget i fråga redovisats. Vilka som har ett visst inkomstslag är delvis beroende av familjens sammansättning i form av ensamstående eller sammanboende och av barns ålder. För att analysera olika gruppers ekonomiska standard är det viktigt att ta hänsyn till antal medlemmar i familjen. Av tabell 1.15 framgår hur många personer varje grupp omfattar och vilken förändring som skett sedan 1995.

Tabell 1.15 Antal personer efter hushållstyp 2005 och 1995

Antal (1000-tal)

	2005		1995	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Ensamstående	936	1063	862	1009
med barn 0-6 år	59	8	109	10
med barn 7-17 år	153	40	115	21
20-44 år	409	676	365	698
45-64 år	316	339	273	280
Sammanboende	1625	1541	1607	1526
med barn 0-6 år	419	419	452	453
med barn 7-17 år	398	395	361	359
20-44 år	197	189	207	186
45-64 år	611	538	587	529
Samtliga	2561	2604	2469	2535

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Grunden för ekonomisk självständighet är att kunna försörja sig på egen inkomst i form av lön eller företagarinkomst. Vid behov ska socialförsäkringen eller arbetsmarknadsstödet komplettera för inkomstbortfall och skatter ska tas ut i nödvändig omfattning. Dessutom finns riktade stöd till barnfamiljer och utsatta grupper. I tabell 1.16 visas ett bokslut för varje hushållstyp där storleken på lön och företagarinkomst jämförs med den individuella disponibla inkomsten. Vissa grupper tar under året emot mer i skattepliktiga eller skattefria transfereringar än de betalar in i skatt. För dessa är den disponibla inkomsten högre än summan av lön och företagarinkomst. Detta är mer vanligt för ensamstående kvinnor, i synnerhet om de har barn. Män har inte lika ofta ensamt försörjningsansvar och betalar i huvudsak in mer i olika skatter än de tar emot i form av transfereringar. I disponibel inkomst ingår även kapitalinkomst och skatt på denna.

Tabell 1.16 Lön och företagarinkomst samt individuell disponibel inkomst efter hushållstyp 2005

Milljarder kronor per år

	Lön och företagarinkomst		Disponibel inkomstsumma	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Ensamstående	138	193	153	180
med barn 0-6 år	6	2	11	2
med barn 7-17 år	28	11	32	10
20-44 år	52	119	51	103
45-64 år	53	62	59	66
Sammanboende	279	448	272	382
med barn 0-6 år	55	124	65	101
med barn 7-17 år	82	125	72	101
20-44 år	35	46	30	35
45-64 år	107	152	105	145
Samtliga	417	640	425	563

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

1.6.4 Lägst disponibel inkomst för ensamstående kvinnor

Den genomsnittliga disponibla inkomsten är ungefär lika stor för ensamstående män, ensamstående kvinnor och sammanboende kvinnor. Som grupp är det endast sammanboende män som har en markant högre individuell inkomst. Inkomstens storlek kan variera som följd av att den är intjänad under olika lång tid under året eller är en följd av skillnader i inkomstnivå. Skillnaden i disponibel inkomst är mindre mellan

ensamstående än mellan sammanboende kvinnor och män.

Tabell 1.17 Individuell disponibel inkomst efter hushållstyp 2005 och 1995

Medelvärde, kronor per år och kvinnors andel, procent

	Individuell disponibel inkomst 2005		Kvinnors andel %	
	Kvinnor	Män	2005	1995
Ensamstående	163 600	169 500	97	105
m barn 0-6 år	193 000
m barn 7-17 år	210 800	237 500	89	90
20-44 år	125 000	152 200	82	89
45-64 år	185 300	195 200	95	97
Sammanboende	167 500	248 100	68	68
m barn 0-6 år	155 800	241 300	65	65
m barn 7-17 år	181 400	257 000	71	67
20-44 år	150 800	184 000	82	83
45-64 år	171 900	269 300	64	66
Samtliga	166 100	216 000	77	79

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Jämfört med 1995 förefaller det som om ensamstående kvinnor har fått sämre relativ disponibel inkomst. Mest har kvinnors andel för personer 20-44 år utan hemmavarande barn försämrats.

Den reala utvecklingen har varit positiv för samtliga grupper och i genomsnitt har den individuella inkomsten 1995 ökat från 123 500 kronor för kvinnor och 155 700 kronor för män i 2005 års prisnivå.

1.6.5 Ekonomisk standard högre och jämnare fördelad för sammanboende

Individuell disponibel inkomst tar inte hänsyn till försörjningsbördan, dvs. om fler än en person ska leva på denna inkomst och visar således inte den ekonomiska standarden för personen. Genom att summera ett hushålls inkomster och korrigera för försörjningsbörda med hänsyn till antal hushållsmedlemmar (vuxna eller barn) beräknas standarden. Denna justerade disponibla inkomst antas i beräkningen fördelas lika mellan medlemmarna i hushållet, vilket medför att den ekonomiska standarden blir jämförbar mellan hushåll av olika storlek.

Ekonomisk standard är ett mått för att beskriva hur ekonomiska resurser skiljer sig åt mellan hushåll av olika storlek och med olika sammansättning. Detta mått används, utöver

den disponibla inkomsten, vanligen vid redovisning av inkomstfördelningen.

Tabell 1.18 Individuell disponibel inkomst och ekonomisk standard 2005

Medelvärde, kronor per år och kvinnors andel, procent

	Individuell disponibel inkomst			Ekonomisk standard		
	Kvinnor	Män	Kv. %	Kvinnor	Män	Kv. %
Ensamstående	163 600	169 500	97	145 700	165 900	88
Samboende	167 500	248 100	68	218 600	218 500	100
Totalt	166 100	216 000	77	192 000	197 000	97

Anm. Att ekonomisk standard inte är 100 procent för alla sammanboende beror på att personer redovisas efter individuell ålder. Vid beräkning av ekonomisk standard ingår även make/maka som har fyllt 65 år.
Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Tabell 1.18 visar sambanden mellan den individuella inkomsten och den standard som en person erhåller när hänsyn tas till övriga familjemedlemmar. Ensamstående har lägre ekonomisk standard än sammanboende. Den ekonomiska standarden för sammanboende är jämnare än den individuella inkomsten för både kvinnor och män. Att hemmavarande barn ska dela på den disponibla inkomsten är en förklaring till skillnaden mellan könen bland de ensamstående. Ensamstående kvinnor har oftare försörjningsansvar än ensamstående män. Detta är ett skäl till att redovisningen delas upp på ensamstående och sammanboende och efter förekomst av barn.

1.6.6 Lägst ekonomisk standard för ensamstående kvinnor med barn

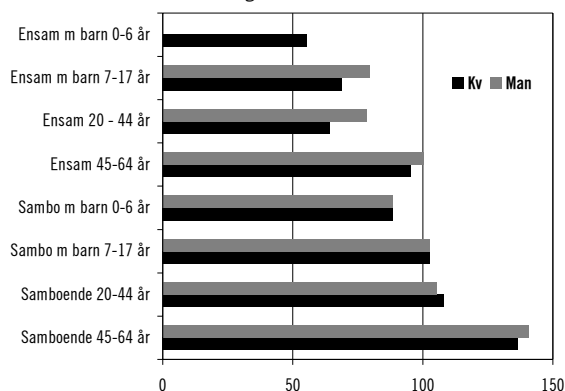
Beräkning av ekonomisk standard har till syfte att möjliggöra jämförelser av den ekonomiska välfärden för hushåll av olika storlek och sammansättning. Då syftet främst är att jämföra grupper, mer än att visa den absoluta nivån, visas här den relativa standarden i olika grupper där ekonomisk standard för samtliga i åldern 20–64 år har satts till 100.

Sammanboende med äldre barn och sammanboende utan hemmavarande barn har en standard över 100. Ensamstående män i åldern 45–64 år har ekonomisk standard på 100 medan övriga grupper ligger under denna nivå. Allra lägst finns ensamstående kvinnor med små barn som har drygt hälften av den genomsnittliga ekonomiska standarden. Ensamstående män

med små barn är för få för att kunna redovisas separat.

Diagram 1.1 Relativ ekonomisk standard för olika hushåll 2005

Ekonomisk standard för samtliga =100

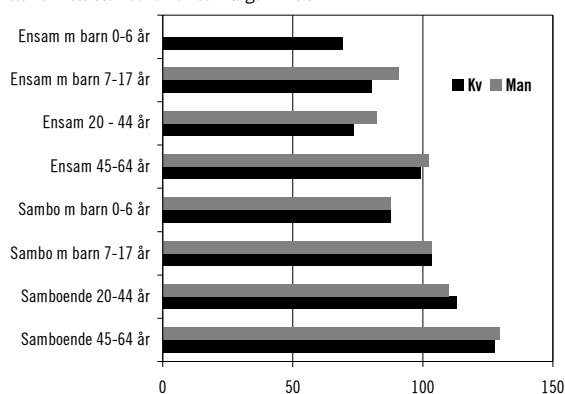

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Den reala ekonomiska standarden har förbättrats med 38 procent (141 000 kronor till 195 000 kronor) från 1995 men den relativa standarden har blivit mer ojämn för både ensamstående och sammanboende. I diagram 1.2 visas den relativa standarden 1995. Sammanboende i ålder 45–64 år utan hemmavarande barn är vinnare relativt genomsnittet för respektive år och har höjt sin standard från 128 till 136 för kvinnor och från 129 till 141 för män. Samtidigt har ensamstående kvinnor fått sin relativa position försämrad jämfört med 1995.

Diagram 1.2 Relativ ekonomisk standard för olika hushåll 1995

Ekonomisk standard för samtliga =100

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Att det är en skillnad i ekonomisk standard för sammanboende i en viss åldersgrupp beror på att make/makan kan tillhöra en annan åldersgrupp.

2 Ekonomiska resurser för kvinnor och män som är 65 år och äldre

I detta avsnitt analyseras fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män som är 65 år och äldre. Samtliga benämns här pensionärer, även om vissa inte uppbär ålderspension, utan fortfarande befinner sig i förvärvsarbete. Syftet med avsnittet är att jämföra inkomster och att undersöka hur civilstånd (ensamstående respektive sammanboende) och ålder påverkar inkomster och ekonomisk standard bland äldre kvinnor och män.

En jämförelse görs även med 1995 för vissa inkomstbegrepp för att studera förändringar under perioden. Jämförelser försvåras av den stora omläggning av pensionssystemet som genomförts, där terminologin ändrats och grundpensionen höjts och gjorts beskattningsbar.

I avsnittets första del beskrivs gruppens storlek och sammansättning. Därefter ges en övergripande bild av äldre kvinnors och mäns inkomster och olika inkomstslags betydelse. Därefter analyseras inkomster från olika typer av pension, vilket är det viktigaste inkomstslaget för de flesta äldre.

Inkomstsammansättningen förändras genom livet. Vid 65 års ålder tillkommer pensionen som ett inkomstslag för de allra flesta och pension utgör en allt större andel av inkomsten vid ökande ålder genom att andra inkomster minskar. De yngre pensionärerna kan till viss del ha lön eller företagarinkomst men för äldre kvinnor och män är pensionsinkomst den dominerande inkomstkällan. Pensionen kommer huvudsakligen från de offentliga systemen men i varierande grad även från tjänstepension eller privat försäkring. Inkomsterna från pensionsystemen varierar mellan yngre och äldre pensionärer. Det beror delvis på de allmänna pensionssystemens framväxt. ATP-systemet infördes 1960 och det krävdes 30 år av intjänande för att uppnå full pension. Många av de äldre ålderspensionärerna hann inte tjäna in full ATP innan de gick i pension.

Vissa grupper av äldre, främst ensamstående kvinnor, har även boendestöd. Avkastning på kapital och kapitalvinster utgör också en inkomst för pensionärer som är betydligt vanligare för män än för kvinnor.

2.1 Yngre pensionärer kan fortfarande ha förvärvsinkomster

Enligt befolkningsstatistiken är antalet kvinnor och män som är 65 år eller äldre drygt 1,55 miljoner och utgör således en stor grupp i samhället. Av dessa är en majoritet kvinnor. Att kvinnor lever längre än män syns tydligt i statistiken där andelen kvinnor är större i de högre åldersgrupperna.

När de äldres inkomster studeras används HEK för 2005, vilket möjliggör en uppdelning på ensamstående och sammanboende³. Ålder definieras som den som uppnåtts vid årets slut. De äldre har delats in i åldersgrupperna 65–69 år, 70–79 år samt 80 år och äldre. Ett skäl är att lönearbete förekommer i gruppen 65–69 år. Ett annat skäl är att könsfördelningen är betydligt jämnare inom de två första grupperna än i den äldsta samt att grupperna är någorlunda lika sett till antal personer. Indelningen på ålder ger således förhållandevis homogena grupper, vilket underlättar jämförelser.

Tabell 2.1 Antal personer 65 år och äldre efter civilstånd och ålder 2005

Antal och könsfördelning, procent

	Antal		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Ensamstående	480 000	195 000	71	29
65-69 år	79 000	55 000	59	41
70-79 år	180 000	80 000	69	31
80 + år	221 000	60 000	79	21
Sammanboende	364 000	458 000	44	56
65-69 år	133 000	147 000	48	52
70-79 år	172 000	208 000	45	55
80 + år	59 000	103 000	36	74
Totalt 65+	845 000	653 000	56	44

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkning

I genomsnitt är 44 procent av de sammanboende kvinnor och 56 procent är män. Mäns andel av de sammanboende ökar med stigande ålder, vilket beror på att män ofta sammanbor med kvinnor som är yngre och att kvinnor ofta överlever sina män. Sammanboende kan även vara av samma kön.

³ Från statistiken i HEK avgränsas fördelningspopulationen till de personer som levtt hela året och inte bor på institution. Det antal personer som tagits bort beräknas till 80 000 kvinnor och 60 000 män.

Kvinnor utgör en större andel av de ensamstående och denna andel ökar med tilltagande ålder. I genomsnitt är 71 procent av de ensamstående kvinnor och 29 procent är män. I gruppen 80 år och äldre utgör kvinnor nästan 80 procent av de ensamstående.

2.2 Högst ekonomisk standard för yngre sammanboende manliga pensionärer

I genomsnitt är ensamstående kvinnors disponibla inkomst och ekonomiska standard 140 700 kronor, vilket motsvarar 88 procent av ensamstående mäns disponibla inkomst och ekonomiska standard. För sammanboende kvinnor är den disponibla inkomsten 109 400 kronor, vilket utgör 60 procent av männens. Men genom antagandet att det sker en utjämning inom hushållet, ökar kvinnors andel till 95 procent av männens ekonomiska standard.

Den individuella disponibla inkomsten för kvinnor och män i olika åldrar samt kvinnors andel av mäns inkomster framgår av tabell 2.2. Män har högre genomsnittlig disponibel inkomst än kvinnor i alla redovisade grupper med undantag för ensamstående i åldern 65–69 år. Högst individuell disponibel inkomst (218 200 kronor) har sammanboende män mellan 65 och 69 år och lägst (84 400 kronor) har sammanboende kvinnor som är 80 år och äldre. Skillnaden i disponibel inkomst mellan könen är minst bland ensamstående mellan 70 och 79 år och störst för sammanboende över 80 år. Där utgör kvinnornas genomsnittliga individuella disponibla inkomst endast 54 procent av männens.

Ensamstående kvinnor och män har genomgående en lägre ekonomisk standard än sammanboende. Därmed blir det också tydligt att sammanboende kvinnor, trots sin låga inkomst, kan leva med en relativt bättre ekonomisk standard till följd av att de är sammanboende med en man med högre inkomst. Men det finns skäl att anta att dessa kvinnor, om de blir änkor eller frånskilda, kan få en avsevärd sänkning av sin ekonomiska standard. Äldre kvinnor har således en lägre grad av ekonomisk självständighet än äldre män.

Tabell 2.2 Inkomst och ekonomisk standard efter civilstånd och ålder 2005

Medelvärde, kronor per år och kvinnors andel, procent

	Individuell disponibel inkomst			Ekonomisk standard		
	Kvinnor	Män	K %	Kvinnor	Män	K %
Ensamstående	140 700	159 400	88	140 700	159 200	88
65-69	188 400	177 200	106	188 400	177 200	106
70-79	138 500	145 100	95	138 500	144 800	96
80+	125 600	162 100	77	125 600	162 100	77
Samboende	109 400	180 900	60	174 900	184 000	95
65-69	128 700	218 200	60	201 400	221 800	91
70-79	103 100	166 900	62	164 300	172 700	95
80+	84 400	155 800	54	146 300	152 900	96
Totalt	127 200	174 500	73	155 500	176 600	88

Anm. Att ekonomisk standard inte är 100 procent för alla sammanboende beror på att personer redovisas efter individuell ålder. Vid beräkning av ekonomisk standard ingår även make/maka som inte har fyllt 65 år.

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Jämfört med 1995 är den relativa standarden mellan könen och disponibel inkomst i stort sett oförändrad både för ensamstående och sammanboende. Den reala inkomstnivån har däremot ökat med mellan 33 procent och 41 procent från 1995 till 2005. Den genomsnittliga disponibla inkomsten för ensamstående kvinnor 1995 har t.ex. beräknats till 105 700 kronor i 2005 års prisnivå.

Ensamstående kvinnors högre inkomst jämfört med sammanboende kvinnor beror inte endast på att de fortsätter att arbeta i större utsträckning efter 65, eller på att de äger mer kapital än sammanboende. Det är även så att de offentliga systemen kompenserar för dessa kvinnors tidigare låga marknadsrelaterade inkomster genom pensionsystemet och BTP. Skillnaden i disponibel inkomst mellan ensamstående och sammanboende män är inte lika lätt att förklara. En anledning kan vara att långvarigt ensamstående innebär högre levnadskostnader, vilket tränger ut sparande och investeringar inför pensionsåldern.

En grupp som särskilt sticker ut är ensamstående kvinnor som är 80 år och äldre. De har den lägsta ekonomiska standarden till följd av låg inkomst från pension. Det är också i denna grupp som skillnaderna mellan könen är mest framträdande både avseende andelen som har inkomst från kapital och lön och storleken på dessa. Boendestödet är en viktig inkomstkälla för gruppen och kompenserar i viss mån för de övriga låga inkomsterna, men inte fullt ut.

Kombinationen av att kvinnor lever längre och att de i regel sammanbor med äldre män gör att de sammanboende kvinnorna har en ganska sårbar ställning. Deras ekonomiska standard beror på om de kan dela inkomster och utgifter i hushållet. Om de blir ensamstående är deras disponibla inkomst och därmed deras ekonomiska standard mycket lägre än för de sammanboende.

2.3 Dagens pensionärer disponerar betydligt mer än pensionärer för 10 år sedan

Skatter, transfereringar och bidrag utjämnar inkomster mellan kvinnor och män vilket framgår av tabell 2.3. Sammanlagt disponerade dessa personer lite drygt 220 miljarder kronor. Kvinnor stod för 48 procent och män för 52 procent av denna summa. Trots att antalet kvinnor är betydligt fler än antalet män har de som grupp mindre ekonomiska resurser.

Män har större andel från alla inkomstslag utom ett, boendestödet. Detta stöd förefaller vara den inkomstkälla som tydligast bidrar till en omfördelning mellan kvinnor och män. Av boendestödet får kvinnor 80 procent och män 20 procent. Män som grupp har större inkomst från lönearbete och företagande samt från pension och avkastning på kapital. Samtidigt betalar de mer i skatt.

Tabell 2.3 Disponibel inkomst uppdelad på olika inkomstslag 2005

Inkomstsumma (miljarder kronor per år) och könsfördelning, procent.
Antal kvinnor 845 000, antal män 653 000

Inkomstslag	Inkomstsumma		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Lön, företagarinkomst	6	12	31	69
+Pension m.m.	114	125	48	52
=Inkomst före skatt	120	137	47	53
- Inkomstskatt	32	41	44	56
=Inkomst efter skatt	88	95	48	52
+Ränta, kapitalvinst	22	28	37	63
- Skatt kapital, fastighet, förmögenhet	7	10	36	64
=Inkomst före stöd	103	113	47	53
+Boendestöd m.m.	5	1	80	20
=Disponibel inkomst	107	114	48	52

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Könsfördelningen av den disponibla inkomstens komponenter har endast ändrats marginellt från 1995. Däremot kan konstateras att lönesumman till berörda pensionärer har tredubblats under perioden, pensionsbeloppen har ökat med 25–50 procent, kapitalet har mer än fördubblats och pensionärsgruppen har väsentligt mer pengar att röra sig med idag även om antalet pensionärer har ökat under perioden.

Det är tydligt att inkomstslagen varierar i betydelse för pensionärerna och att det finns skillnader mellan kvinnor och män. Följande avsnitt redovisar de olika inkomstslagen och deras betydelse för ensamstående och sammanboende i olika åldersgrupper.

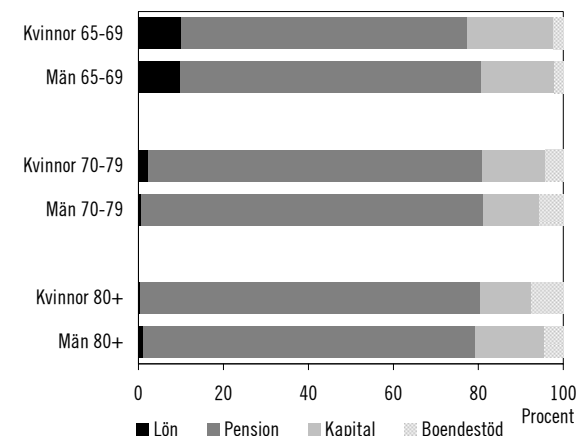
2.3.1 Pension är den viktigaste inkomstkällan för både ensamstående och sammanboende

Lön eller företagarinkomst, pension, kapitalinkomst och bostadstillägg till pensionärer varierar för äldre kvinnor och män. Hur många som uppbär olika inkomster och inkomstslagens genomsnittliga belopp skiljer sig mellan kvinnor och män och i olika åldersgrupper.

En bild av vilken relativ betydelse olika inkomstslag har för ensamstående ges i diagram 2.1. Män och kvinnor 65–69 år har en något annorlunda sammansättning av inkomsten än övriga grupper. Även om pension är det största inkomstslaget utgör lön och företagarinkomst samt inkomst från kapital nästan en tredjedel av hela inkomsten.

Diagram 2.1 Inkomst från olika källor för ensamstående 2005

Procentuell fördelning

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

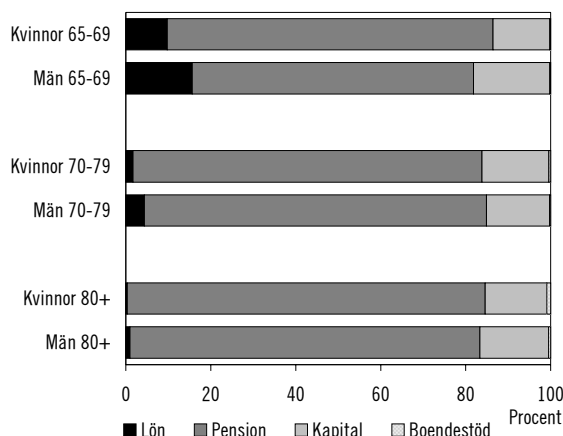
För övriga ensamstående är pension ungefär 80 procent av inkomsten. Den andel av inkomsten som kommer från kapital uppgår till 15–20 procent. Boendestödets andel är större för kvinnor än för män och av störst betydelse för de äldsta kvinnorna.

Diagram 2.2 visar inkomstens sammansättning bland sammanboende kvinnor och män. Inkomst från lön och företagande samt från kapital har betydelse för både kvinnor och män i åldern 65–69 år, men är något viktigare för männen. Detta kan avspeglade att en större andel är kvar på arbetsmarknaden till 65 års ålder eller något längre. I övriga åldrar utgör pension en större andel (80 till 85 procent) men kapitalets andel har ökat något sen tidigare år.

Män har en större andel inkomst från kapital än kvinnor. Skillnaden mellan kvinnors och mäns inkomst från kapital är störst i åldersgruppen 65–69 år.

Diagram 2.2 Inkomst från olika källor för sammanboende 2005

Procentuell fördelning

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Det finns skillnader mellan ensamstående och sammanboende när det gäller sammansättningen av inkomsten men i stora drag är mönstren likartade. Pensionens andel av inkomsten är ungefär lika stor i varje åldersgrupp.

2.4 Det finns flera pensionskällor

Pension är det viktigaste inkomstslaget för alla som är 65 år och äldre. Män har högre sammanlagd pension än kvinnor, 189 700 kronor jämfört med 133 300 kronor för kvinnor, som framgår av tabell 2.4. Männens högre ålderspension är en

följd av att de under förvärvsaktiv ålder har haft större sammanlagda inkomster. Skillnaden i pension är större mellan sammanboende kvinnor och män än mellan ensamstående. Det framgår också att ålderspensionen ökar för yngre kvinnor i takt med ett högre arbetskraftsdeltagande och pensionssystemets framväxt. För ensamstående i ålder 65–69 år är kvinnors pension nästan lika hög som mäns pension i genomsnitt. Skillnaden i genomsnittlig pension är fortfarande mycket stor mellan ensamstående och sammanboende kvinnor.

Tabell 2.4 Pension efter civilstånd och ålder 2005

Medelvärde, kronor per år och kvinnors andel, procent

	Genomsnittlig pension		Kvinnors andel %
	Kvinnor	Män	
Ensamstående	144 600	174 900	83
65-69	168 000	170 100	99
70-79	147 500	171 300	86
80+	134 000	184 000	73
Samboende	118 400	195 900	60
65-69	133 500	210 000	64
70-79	114 800	192 900	60
80+	95 200	181 900	52
Samtliga	133 300	189 700	70

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Det är svårt att jämföra 2005 och 1995 när det gäller pensionsnivåerna på grund av omläggning av pensionssystemen. Förändringarna har bl.a. bestått i att nettobeloppet höjts och gjorts beskattningsbart. Kvinnors andel av mäns pension har oavsett det ökat med 10–15 procentenheter och nivån har höjts med 30 000–40 000 kronor.

En förklaring till att det är så stor skillnad mellan ensamstående och sammanboende är att utbetald pension kommer från olika källor. I tabell 2.5 visas hur de 236 miljarder kronor som sammanlagt betalas ut i pensionsersättning fördelar sig mellan ensamstående och sammanboende kvinnor och män. Det är angeläget att veta storleken på de olika typerna av pensionsersättningar eftersom de har olika betydelse för olika grupper. Ålderspension från det offentliga systemet är det största pensionslaget men kompletteras ofta med tjänstepension eller ersättning från privata försäkringar. För ensamstående kvinnor är dessutom änkepensionen av stor betydelse.

Tabell 2.5 Utbetalad pension från olika källor 2005

Inkomstsumma (miljarder kronor per år) och könsfördelning, procent

Inkomstslag	Inkomstsumma		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Ensamstående	70	34	67	33
Ålderspension	48	26	64	36
Änkepension	10	..	100	..
Avtalspension	9	6	59	41
Privat pension	2	2	59	41
Samboende	43	90	32	68
Ålderspension	35	66	35	65
Avtalspension	5	18	23	77
Privat pension	2	5	31	69
Totalt	113	124	48	52

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Av det sammanlagda pensionsbeloppet för kvinnor går en större andel (62 procent) till ensamstående kvinnor och detta är mer än deras andel av samtliga kvinnor (57 procent). Detta är en följd av att ensamstående kvinnor har en högre genomsnittlig pensionsinkomst än sammanboende kvinnor. Detsamma gäller inte för män. Mäns högre genomsnittliga pension ger motsvarande högre sammanlagda pensionsutbetalningar.

2.5 En bild av pensionens sammansättning

Ålderspension från det offentliga systemet består av en inkomstrelaterad del och ett garantibelopp som kompenserar dem som haft låg eller ingen inkomst tidigare i livet. Så gott som samtliga har ålderspension med undantag för ett fåtal, företrädesvis kvinnor, som invandrat under senare år. Flertalet av dessa får istället äldre-försörjningsstöd. Tjänstepension och utbetalningar från privata försäkringar är dessutom en betydande inkomstkälla för samtliga pensionärer.

Pensionens olika delar och deras betydelse för ensamstående kvinnor och män i olika åldersgrupper framgår av diagram 2.3.

Den inkomstrelaterade pensionen minskar med stigande ålder för ensamstående kvinnor, men garantipensionen fyller på och kompletteras med änkepension. De yngre har dock högre tjänstepension och privat pension. Sammantaget har yngre ensamstående kvinnor större

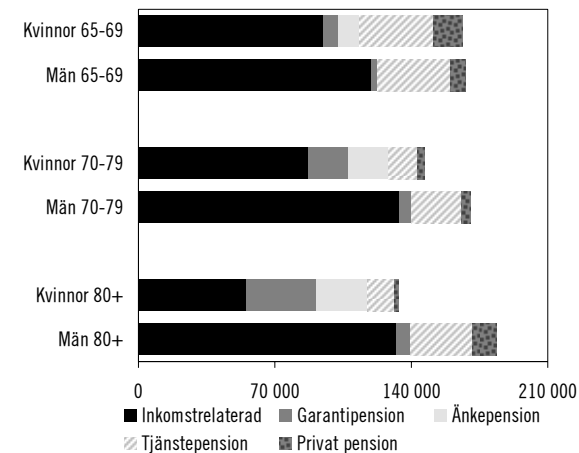
pensionsinkomster än äldre ensamstående kvinnor.

För ensamstående män tycks det som om inkomstpensionen blir högre för varje åldersgrupp. På grund av en hög tjänstepension har män äldre än 80 år den högsta sammanlagda pensionen.

I den äldsta åldersgruppen utgör garantipensionen 27 procent av pensionen för ensamstående kvinnor och änkepension svarar för 20 procent. För män i samma åldersgrupp står garantipension för 4 procent av pensionen.

Diagram 2.3 Pensionens olika delar för ensamstående 2005

Medelvärde, kronor per år

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Även för sammanboende kvinnor avtar inkomstpensionen med stigande ålder och även här fylls det på med garantipension vilket framgår av diagram 2.4. För sammanboende män ökar däremot den inkomstrelaterade pensionen med stigande ålder och de har mycket sällan garantipension. Tjänstepensionen är av stor betydelse och de yngsta har en inte obetydlig del i form av privata pensionsutbetalningar.

Varje ny åldersklass blir berättigad till högre inkomstpension till följd av att den reala inkomstutvecklingen ökar i samhället.

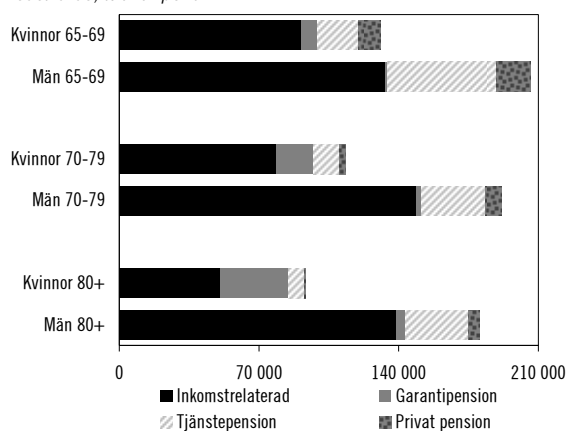
Kvinnor har genomgående lägre ålderspension än män. Skillnaden mellan kvinnor och män är större bland de sammanboende än bland de ensamstående och skillnaden är större bland äldre än bland yngre.

Även i den äldsta åldersgruppen av sammanboende kvinnor är garantipension en stor del, 37 procent, av hela pensionen. För männen är garantipension endast 3 procent av pensionen. Garantibeloppet utgör en allt större andel av sammanboende kvinnors ålderspension som en

följd av att de äldsta kvinnorna förvärvsarbetat i mindre omfattning än de yngre kvinnorna.

Diagram 2.4 Pensionens olika delar för sammanboende 2005

Medelvärde, kronor per år

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

När de olika pensionsslagen ställs samman framträder vissa mönster. Ålderspension utgör en större andel av pensionen för ensamstående män än för ensamstående kvinnor. Detsamma gäller tjänstepensionen. Änkepension är av stor betydelse för ensamstående kvinnor och utgör en allt större del av inkomsten ju äldre de är.

2.5.1 Boendestöd går mest till de äldsta kvinnorna

Pensionärer med låg inkomst kan ansöka om Bostadsstöd till pensionärer, BTP. Detta stöd ingår vid beräkningen av den individuella disponibla inkomsten som en skattefri transferering, men är inte med i de pensionsbelopp som här redovisas. Storleken på bostadsstödet beror på hushållets inkomst, förmögenhet och boendekostnad. Det största belopp som 2005 kan utbetalas per år i BTP är 51 000 kronor vid en hyra på 56 040 kronor.

Kvinnors pension är ofta lägre än mäns pension och de är oftare mottagare av bostadsstödet som till ålderspensionärer utbetalas med 6 miljarder kronor. Av detta går 80 procent till kvinnor och 20 procent till män. Störst andel mottagare av BTP finns i gruppen ensamstående kvinnor som är 80 år och äldre. Bland dem får mer än hälften bostadsstöd. Andelen män som får BTP är ungefär lika i alla åldersgrupper. Även sammanboende kan få bostadstillägg om båda makarna har låg inkomst.

En sammanfattning av de olika pensionsslagen visar att fler män uppbär pension relaterat till tidigare förvärvsarbete, beloppen är genomgående högre för män och skillnaden är större i de äldre grupperna. Det är tydligt att kvinnors lägre grad av förvärvsarbete och större andel deltidsarbete bland dem som arbetat får stora konsekvenser för pensionen. De offentliga pensionssystemen kompenserar till viss del kvinnor för detta genom garanti- och änkepensionen.

Den ekonomiska ojämställdheten i form av pension är fortfarande betydande. De äldsta, ensamstående kvinnorna framstår som utsatta. I de yngre grupperna ser det ut som om den ökande förvärvsfrekvensen bland kvinnor börjat få genomslag. En större andel av dessa kvinnor har avtalspension och privat pensionssparande. Den skillnad mellan könen i pensionsinkomst som beror på skillnader i förvärvsfrekvens verkar alltså minska. Framtidens skillnader kommer sannolikt att i större utsträckning än tidigare spegla dagens diskussion om kvinnors alltför omfattande deltidsarbete, lägre löner och större andel av det obetalda arbetet i hemmet.